

RIKSDAGENS SVAR 201/2010 rd

Regeringens proposition med förslag till lag om upplösning av sambors gemensamma hushåll och om ändring av vissa lagar som har samband med den

Ärende

Regeringen har till riksdagen överlämnat sin proposition med förslag till lag om upplösning av sambors gemensamma hushåll och om ändring av vissa lagar som har samband med den (RP 37/2010 rd).

Beredning i utskott

Lagutskottet har i ärendet lämnat sitt betänkande (LaUB 23/2010 rd).

Beslut

Riksdagen har antagit följande lagar:

Lag

om upplösning av sambors gemensamma hushåll

I enlighet med riksdagens beslut föreskrivs:

1 kap.

Allmänna bestämmelser

1 §

Tillämpningsområde

Denna lag tillämpas på upplösning av sambors gemensamma hushåll när ett samboförhållande upphör.

2 §

Bestämmelsernas dispositiva karaktär

Avvikelse från bestämmelserna i denna lag får göras genom avtal.

En sambo eller en avliden sambos arvinge kan dock inte på giltigt sätt avstå från sin rätt att kräva sådant åtskiljande av egendom som avses i 4 § eller från sin rätt att ansöka om förordnande av skiftesman i enlighet med 7 § 2 mom.

3 §

Definition av sambo och samboförhållande

Med sambo avses i denna lag en part i ett parförhållande (*samboförhållande*) där parterna bor i gemensamt hushåll. Parterna ska ha bott i gemensamt hushåll i minst fem år eller ha eller ha haft ett gemensamt barn eller ha eller ha haft gemensam vårdnad om ett barn. Med sambo avses dock inte en person som är gift.

2 kap.

Åtskiljande av sambors egendom

4 §

Åtskiljande av egendom

Om en sambo eller en avliden sambos arvinge kräver det, ska åtskiljande av sambornas egendom förrättas när samboförhållandet upphör.

5 §

Sambors egendom

Vid åtskiljandet av egendom behåller vardera sambon sin enskilda egendom. Om samborna har gemensam egendom, ska samägandeförhållandet upplösas på begäran.

6 §

Presumtion för samägande

Om det vid åtskiljandet av sambors egendom inte av ett avtal mellan samborna eller av omständigheterna i övrigt framgår och inte heller kan visas vilkendera sambons egendom något lösöre hör till eller att lösöret utgör gemensam egendom, ska samborna anses ha förvärvat det tillsammans med lika andelar.

7 §

Förrättning för åtskiljande av egendom

Avtal om åtskiljande av egendom kan ingås genom en åtskiljandehandling som upprättas på det sätt som föreskrivs i 23 kap. 9 § i ärvdabalken (40/1965).

En sambo eller en avliden sambos arvinge kan även hos tingsrätten ansöka om förordnande av skiftesman för åtskiljande av sambornas egendom. En skiftesman förordnas och förrättar åtskiljandet av egendom i den ordning som föreskrivs för arvskifte.

3 kap.

Gottgörelse för insatser för det gemensamma hushållet

8 §

Förutsättningar för gottgörelse

En sambo har rätt till gottgörelse, om han eller hon genom sin insats för det gemensamma hushållet har hjälpt den andra sambon att öka eller bevara dennes egendom så att en upplösning av det gemensamma hushållet enbart utifrån ägandeförhållandena skulle leda till obehörig vinst för den ena sambon på den andra sambons bekostnad.

Som en insats för det gemensamma hushållet betraktas

- 1) arbete för det gemensamma hushållet eller för egendom som ägs av den andra sambon,
- 2) användning av medel för det gemensamma hushållet,
- 3) placering av medel i egendom som ägs av den andra sambon, eller
- 4) annan jämförbar verksamhet.

Någon rätt till gottgörelse föreligger inte, om insatsen för det gemensamma hushållet gett en obehörig vinst som med hänsyn till omständigheterna är ringa.

9 §

Yrkande på gottgörelse

Gottgörelse kan avtalas eller yrkas hos den skiftesman som förordnats för att förrätta åtskiljandet av sambornas egendom. Om det inte har gjorts någon ansökan om att en skiftesman ska förordnas, får gottgörelse yrkas genom talan i tingsrätten.

Rätten till gottgörelse förfaller, om gottgörelse inte har yrkats vid åtskiljandet av egendom och ingen talan om gottgörelse väckts inom sex månader från åtskiljandet.

Om åtskiljande av sambornas egendom inte har förrättats, förfaller dock rätten till gottgörelse om talan inte har väckts eller ansökan om förordnande av skiftesman inte har gjorts senast tre

är efter en sambos död eller från det att samborna varaktigt flyttade isär.

4 kap.

Särskilda bestämmelser och ikraftträdande

10 §

Sökande av ändring i skiftesmannens avgörande

En sambo eller en avliden sambos arvingar får i enlighet med vad som föreskrivs i 23 kap. 10 § i ärvdabalken klandra åtskiljande av egendom och avgörande om gottgörelseyrkande av en skiftesman.

11 §

Återvinning

Om en sambo vid åtskiljande av sambors egendom eller genom att lämna gottgörelse enligt 8 § har överlåtit avsevärt mera egendom till sin sambo eller dennes arvingar än vad han eller

hon skulle ha varit skyldig att överlåta, får åtskiljandet eller gottgörelsen gå åter till konkursbo på det sätt som föreskrivs i lagen om återvinning till konkursbo (758/1991).

För att en sambo eller dennes arvingar som fått egendom på det sätt som anges i 1 mom. ska kunna få skydd mot återvinningsanspråk från den andra sambons borgenärer vid konkurs eller utsökning, ska åtskiljandehandlingen eller avtalet eller någon annan handling om gottgörelse ges in till magistraten för registrering på det sätt som föreskrivs i lagen om vissa personregister vid magistraterna (57/2005).

12 §

Ikraftträdande och övergångsbestämmelse

Denna lag träder i kraft den 20 .

Denna lag tillämpas inte på samboförhållanden som har upphört innan denna lag har trätt i kraft.

Åtgärder som krävs för verkställigheten av denna lag får vidtas innan lagen träder i kraft.

Lag

om ändring av 8 kap. 2 och 8 § i ärvdabalken

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i ärvdabalken (40/1965) 8 kap. 2 § och 8 § 1 mom., sådana de lyder i lag 209/1983, som följer:

8 kap.

Om bidrag och gottgörelse

2 §

Arvlåtares trolovade, efterlevande make eller maka i de fall som avses i 3 kap. 7 § eller arvlåtares sambo kan ur kvarlåtenskapen få bidrag i pengar, i form av någon annan egendom eller rätt att använda egendom efter vad som bedöms skä-

ligt, om hans eller hennes försörjning har försämrats till följd av arvlåtarens död och bidraget behövs för att trygga försörjningen.

Bidrag kan ges efterlevande make eller maka även i det fall att den efterlevande inte med stöd av 3 eller 25 kap. kan få egendom som behövs för en tillräcklig försörjning.

Genom utgivande av bidrag får det inte utan vägande skäl göras intrång i arvinges rätt till laglott.

När bidragsbehovet och bidragsbeloppet prövas ska hänsyn tas till den trolovades, den efterlevande makens, makans eller sambons möjligheter att trygga sin försörjning genom sina egna tillgångar och förvärvsinkomster eller andra inkomster samt till hans eller hennes ålder, parförhållandets varaktighet och andra jämförbara omständigheter.

Med sambo avses i detta kapitel en person som tillsammans med arvlåtaren vid dennes död lever i ett samboförhållande som avses i lagen om upplösning av sambors gemensamma hushåll (/).

8 §

Anspråk på bidrag som avses i 1 och 2 § och på gottgörelse som avses i 5 § ska framställas senast vid arvskiftet. Om arvskifte inte ska förrättas, ska bidrag som avses i 2 § yrkas senast vid avvittringen av makarnas egendom eller vid åtskiljandet av sambornas egendom.

Denna lag träder i kraft den 20 .

Om arvlåtaren har avlidit före ikraftträdandet av denna lag, tillämpas de bestämmelser som gällde vid ikraftträdandet.

Lag

om ändring av 11 § i lagen om skatt på arv och gåva

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om skatt på arv och gåva (378/1940) 11 § 1 mom., sådant det lyder i lag 1063/2007, som följer:

11 §

De som får en andel i ett dödsbo hänförs till två skatteklasser som följer:

I. arvlåtarens make eller maka, arvinge i rakt uppstigande eller nedstigande led, makes eller makas arvinge i rakt nedstigande led samt arvlåtarens trolovade eller sambo enligt lagen om upplösning av sambors gemensamma hushåll (/) upp till det belopp som sambon eller

den trolovade har fått i bidrag enligt 8 kap. 2 § i ärvdabalken, samt

II. annan släkting eller utomstående.

Denna lag träder i kraft den 20 .

Om arvlåtaren har avlidit före ikraftträdandet av denna lag, tillämpas de bestämmelser som gällde vid ikraftträdandet.

Lag

om ändring av 10 kap. i rättegångsbalken

I enlighet med riksdagens beslut
fogas till 10 kap. i rättegångsbalken, sådant det lyder i lag 135/2009, en ny 11 a § och till 10 kap. 17 § 2 mom. en ny 3 a-punkt som följer:

10 kap.

Om forum i tvistemål

11 a §

Ett ärende som gäller gottgörelse, åtskiljande av egendom eller klander av åtskiljande eller gottgörelseavgörande enligt lagen om upplösning av sambors gemensamma hushåll (/) prövas av den tingsrätt inom vars domkrets någongdera av samborna har sitt hemvist eller sin vanliga vistelseort. Om ärendet inleds efter den ena sambons död, tillämpas dock 17 § i detta kapitel.

17 §

Med ett ärende som gäller kvarlåtenskap avses ett ärende som gäller

3 a) gottgörelse, åtskiljande av egendom eller klander av åtskiljande eller gottgörelseavgörande enligt lagen om upplösning av sambors gemensamma hushåll, om ärendet inleds efter den ena sambons död,

Denna lag träder i kraft den 20 .

Denna lag tillämpas inte på sådana i lagen om upplösning av sambors gemensamma hushåll avsedda samboförhållanden som har upphört innan lagen har trätt i kraft.

Lag

om ändring av lagen om återvinning till konkursbo

I enlighet med riksdagens beslut fogas till lagen om återvinning till konkursbo (758/1991) en ny 9 a § som följer:

9 a §

Återvinning av åtskiljande av egendom eller gottgörelse

Har gäldenären eftergivit sin rätt så som avses i 11 § i lagen om upplösning av sambors gemensamma hushåll (/), ska åtskiljandet eller gottgörelsen gå åter,

1) om åtskiljandehandlingen eller avtalet eller någon annan handling om gottgörelse inte har getts in till magistraten före fristdagen,

2) om en handling som avses i 1 punkten har getts in till magistraten senare än ett år före fristdagen, eller

3) om en handling som avses i 1 punkten har getts in till magistraten dessförinnan, men senare än tre år före fristdagen, och det inte visas att gäldenären när åtskiljandet av egendom förrättades eller rättshandlingen om gottgörelse företogs inte var överskulsatt och inte heller blev överskulsatt till följd av åtskiljandet eller rättshandlingen.

Denna lag träder i kraft den 20 .

Denna lag tillämpas inte om åtskiljandet av egendom eller gottgörelsen avser ett i lagen om upplösning av sambors gemensamma hushåll avsett samboförhållande som har upphört innan denna lag har trätt i kraft.

Åtgärder som krävs för verkställigheten av denna lag får vidtas innan lagen träder i kraft.

Lag

om ändring av lagen om vissa personregister vid magistraterna

I enlighet med riksdagens beslut

fogas till lagen om vissa personregister vid magistraterna (57/2005) ett nytt 2 a kap. som följer:

2 a kap.

Registret över ärenden som gäller samboförhållanden

6 a §

Användningsändamål för registret över ärenden som gäller samboförhållanden

I registret över ärenden som gäller samboförhållanden införs uppgifter ur följande handlingar som avses i 11 § i lagen om upplösning av sambors gemensamma hushåll (/):

- 1) åtskiljandehandlingar,
- 2) avtal eller andra handlingar om gottgörelse.

Registret förs för att sätta i kraft rättsverkningarna av att handlingar som avses i mom. lämnas in för registrering samt för offentliggörande av uppgifterna.

6 b §

Uppgifter som införs i registret över ärenden som gäller samboförhållanden

I registret införs

- 1) i lagen om upplösning av sambors gemensamma hushåll avsedda sambors namn och personbeteckningar eller, om personbeteckning saknas, födelsetid,

- 2) sambornas hemkommuner eller de stater där de är bosatta,

- 3) handlingens art och datum för upprättande av handlingen,

- 4) dag för mottagande av anmälan, samt

- 5) magistratens namn, dagen för registrering av handlingen och identifieringsuppgifter för ärendet.

I registret införs dessutom uppgifter ur befolkningsdatasystemet om ändring av en sambos namn.

6 c §

Förutsättningar för registrering av ärenden som gäller samboförhållanden

Anmälan om registrering av handlingar ska göras skriftligen hos magistraten. Anmälan kan göras av en sambo eller av en sambos arvingar. Den handling som anmälan gäller ska bifogas anmälan i original.

Denna lag träder i kraft den 20 .

Denna lag tillämpas inte om åtskiljandet av egendom eller gottgörelsen avser ett i lagen om upplösning av sambors gemensamma hushåll avsett samboförhållande som har upphört innan denna lag har trätt i kraft.

Åtgärder som krävs för verkställigheten av denna lag får vidtas innan lagen träder i kraft.

Lag

om ändring av 34 § i lagen om förmyndarverksamhet

I enlighet med riksdagens beslut

ändras i lagen om förmyndarverksamhet (442/1999) 34 § 1 mom. 9 punkten som följer:

34 §

Om inte något annat bestäms i lag, har intresebevakaren inte rätt att på huvudmannens vägnar utan förmyndarmyndighetens tillstånd

9) ingå avtal om avvittring eller åtskiljande av egendom eller arvskifte som förrättas utan så-

dan skiftesman som avses i 23 kap. i ärvdabalken (40/1965),

Denna lag träder i kraft den 20 .

Denna lag tillämpas inte om åtskiljandet av egendom avser ett i lagen om upplösning av sambors gemensamma hushåll (/) avsett samboförhållande som har upphört innan denna lag har trätt i kraft.

Helsingfors den 24 november 2010